

**Recenzja pracy doktorskiej mgr Tomasza Olejnika pt.
„Planowanie w organach i podmiotach administracji terenowej
zarządzania kryzysowego na przykładzie województwa
opolskiego”, ss. 309.**

Przyjęta do recenzji praca doktorska Pana mgra Tomasza Olejnika pt. „Planowanie w organach i podmiotach administracji terenowej zarządzania kryzysowego na przykładzie województwa opolskiego” napisana została pod kierunkiem prof. dr. hab. inż. dr h.c. Jarosława Wolejszo i promotor pomocniczą dr Zofię Marciniak w Uniwersytecie Kaliskim im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego.

Autorytet i pozycja promotora, już stanowią same w sobie, wystarczający symptom, gwarantujący rzetelność naukową i wysoki poziom rozprawy. Jest to tym bardziej istotne, iż Doktorant podjął się rozwiązania niezwykle ważnego i złożonego problemu, jakim jest kwestia planowania zarządzania kryzysowego w organach i podmiotach administracji terenowej.

Temat pracy jest wielowątkowy, wielowymiarowy i wieloaspektowy, ale zarazem nowatorski i aktualny, bardzo potrzebny teoretycznie, metodycznie i praktycznie - zwłaszcza w kontekście funkcjonowania zarządzania kryzysowego w sytuacjach nadzwyczajnych, chociażby w dobie ostatnich zagrożeń powodziowych w południowo-zachodniej części Polski, a więc także i na terenie województwa opolskiego.

1. Znaczenie podjętego tematu pracy doktorskiej

Sprawnie funkcjonująca administracja jest wyznacznikiem sprawności działania państwa. Obowiązkiem administracji publicznej jest dysponowanie odpowiednimi do każdej sytuacji rozwiązaniami systemowymi, właściwym prawem oraz strukturami umożliwiającymi

prawidłowe zarządzanie w sytuacjach kryzysowych.

Działania w sytuacjach kryzysowych przebiegają najczęściej w warunkach napięcia, stresu, znacznego ryzyka oraz ograniczonej informacji. W związku z tym bardzo ważne jest posiadanie przez administrację rządową i samorządową odpowiednich do każdej sytuacji rozwiązań systemowych, odpowiedniego prawa, struktur i narzędzi pozwalających na sprawne działanie.

Recenzowana praca doktorska wychodzi naprzeciw konieczności wypracowania w procesie planowania odpowiednich reguł i decyzji zarówno od strony teoretycznej, jak i aplikacyjnej, w tym opracowania stosownych rekomendacji zapewniających bezpieczeństwo mieszkańców na poziomie gminy i powiatu.

Dotychczasowe działania prowadzone podczas sytuacji kryzysowych, wskazały na konieczność usprawnienia planowania cywilnego, procesu współdziałania służb i administracji publicznej.

Głównym motywem podjęcia tematu pracy były wieloletnie doświadczenia, jakie Autor zdobył w zakresie kierowania lokalną administracją podczas wystąpienia sytuacji kryzysowych. Warto dodać, że Pan mgr Tomasz Olejnik jako pracownik administracyjny z 17-letnim doświadczeniem urzędniczym, w tym 2-letnim doświadczeniem zarządzania samorządem jako Sekretarz i Zastępca Burmistrza, jak i 15 letnim doświadczeniem pracy w kwestiach bezpieczeństwa gminy, zajmował się zarządzaniem kryzysowym, obronnością, obroną cywilną, jak i współpracą z OSP. Jego doświadczenie szczególnie widoczne jest w takich obszarach, jak: planowanie, współdziałanie i organizacja działań podczas podtopień, okiści lodowych, pożarów długotrwałych, wypadków komunikacyjnych oraz awarii infrastruktury krytycznej gminy. Ponadto jako strażak - ratownik doświadczył ciężkiej pracy oraz zdobył odpowiednie kompetencje dotyczące organizacji działań, jak i planowania w podmiotach uczestniczących w zarządzaniu kryzysowym. Działając w tych obszarach dostrzegł braki, jak i określił obszary poprawiające proces planowania cywilnego w zarządzaniu kryzysowym na poziomie województwa opolskiego, które dość szczegółowo uwypuklił w rozprawie doktorskiej.

Niewątpliwie sytuacja kryzysowa jaką była powódź, która wystąpiła na południu województwa opolskiego w połowie września 2024r. dodatkowo utwierdziła Autora pracy w przekonaniu, że opisane problemy są aktualne i nadal budzą wiele wątpliwości i niejasności.

Słusznie Doktorant zauważa, że władze jednostek samorządu terytorialnego zapewniając bezpieczeństwo swoim mieszkańcom muszą przyjąć w tym zakresie ściśle określony plan działania, który winien być oparty przede wszystkim na zapewnieniu ciągłości współdziałania. Ciągłość ta będzie wymagała wielu usprawnień m.in. inicjowania spotkań roboczych organów i podmiotów zarządzania kryzysowego na poziomie terytorialnym, gdzie osoby merytoryczne w zapewnieniu bezpieczeństwa będą w stanie tworzyć procedury wspólnych działań.

Usprawnień wymagać będzie komunikacja organów i podmiotów w zakresie przygotowania do sytuacji kryzysowych podczas realizacji wspólnych ćwiczeń. W obszarze funkcjonalnym priorytetem na pewno powinna być zmiana organizacji pracy oraz struktury organizacyjnej w jednostkach samorządu terytorialnego, w tym zorganizowanie wspólnego miejsca zasobów materialnych dla zabezpieczenia potrzeb służb przy tego typu działaniach (np. powódź).

Należy podkreślić, że współczesne wymagania stawiane systemowi bezpieczeństwa kładą nacisk na jego spójność i jednolitość w koordynowaniu działań, stosowaniu właściwych procedur, umiejętności planowania cywilnego, niezawodnej łączności i wymiany informacji oraz procesowi szkolenia.

Szczególną uwagę należy zwrócić na konieczność wzmocnienia współpracy między sektorem publicznym, prywatnym i społeczeństwem obywatelskim, a także na ciągłe doskonalenie systemów wczesnego ostrzegania, planów działania oraz procedur reagowania.

Powyższe spostrzeżenia i uwagi potwierdzają trafność decyzji Doktoranta o podjęciu badań nad tą problematyką. Można zatem stwierdzić, że wybór tematu pracy doktorskiej jest zamysłem pożytecznym i w pełni uzasadnionym.

2. Ocena metodologiczna

Rozprawa doktorska jest dobrze skonstruowana pod względem metodologicznym. Z uznaniem odnoszę się do zamysłu badawczego w tym zakresie i obszarze podejmowanych zagadnień.

Doktorant precyzyjnie sformułował przedmiot i cel badań (poznawczy, utylitarny) oraz problemy badawcze (jeden główny i trzy szczegółowe). Ich układ jest spójny z tematem i treścią rozprawy. Są jasno określone i związane z aktualnymi oraz ważnymi problemami

dotyczącymi procesu planowania zarządzania kryzysowego w organach i podmiotach administracji terenowej.

Logiczną konsekwencją takiego podejścia było sformułowanie głównej hipotezy i trzech szczegółowych, które traktowane są jako kluczowe w prowadzonych badaniach, stanowiące jednocześnie pomost między rozdziałem teoretycznym a analizą statystyczną.

Pan mgr Tomasz Olejnik właściwie zaprojektował organizację badań, wykorzystując w tym zakresie metody badawcze: teoretyczne (analiza, synteza, abstrahowanie, wnioskowanie, uogólnienie, porównanie, dedukcja i analogia) i empiryczne (sondaż diagnostyczny, obserwacja). Zastosowane metody i procedury badawcze pozwoliły na uzyskanie logicznego i uporządkowanego materiału empirycznego.

Badania zasadnicze prowadzone były pod kątem stosowanych rozwiązań formalno-prawnych oraz metodologiczno-organizacyjnych.

Pozytywnie należy wyrazić się o terenie badań oraz wyborze grupy badawczej, tym bardziej, że znajduje to uzasadnienie w literaturze metodologicznej z zakresu nauk społecznych. Terenem badań były jednostki samorządu terytorialnego województwa opolskiego, jak i podmioty uczestniczące w zarządzaniu kryzysowym (Policja, Straż Pożarna i Wojsko).

Głównym kryterium doboru respondentów było posiadanie odpowiedniego doświadczenia zawodowego, kompetencji na zajmowanych stanowiskach służbowych, czy też procedur dotyczących planowania i współdziałania w czasie zarządzania kryzysowego. Przeprowadzając ankietowanie Doktorant uwzględnił celowość badań tak, aby nie nadużywać tej techniki. Badania ankietowe dotyczyły problemów w stosunku, do których nie można było uzyskać bardziej rzetelnej informacji oraz tych sytuacji, w których badane osoby będą w stanie wypowiedzieć się rzeczowo i odpowiedzialnie.

Badania empiryczne zostały przeprowadzone na terenie województwa opolskiego wśród 92 respondentów. Do pierwszej grupy badanych zakwalifikowano pracowników jednostek samorządu terytorialnego gminy i powiatu, co stanowiło 58 respondentów - 63% badanych. Natomiast druga grupa, to przedstawiciele Państwowej Straży Pożarnej, Policji i Wojska jako podmiotów współpracujących, co stanowiło 34 respondentów tj. 37%.

Proces badawczy został przeprowadzony w sposób prawidłowy. Treści ujęte w rozprawie doktorskiej stanowią uporządkowaną wiedzę, która została wzbogacona o autorskie wnioski opracowane na podstawie dotychczasowych doświadczeń zawodowych Doktoranta.

Zamysłem Autora, jak można było dostrzec było tak zorganizować i poprowadzić badania naukowe, aby móc otrzymać nie tylko odpowiedzi na sformułowane problemy badawcze, ale też opisać i wyjaśnić przewidywane zjawiska zachodzące w czasie podejmowania działań, między innymi w obszarze zarządzania kryzysowego na terenie województwa opolskiego.

Warto dodać, a przecież nie często zdarza się w pracach doktorskich, wykorzystanie przez Pana mgr Tomasza Olejnika w procedurze weryfikacji hipotez odpowiednich narzędzi statystycznych. Autor dla zbadania istotności wzajemnego wpływu wyników badań w celu wykazania tych zależności pomiędzy wypowiedziami respondentów, a ich przynależnością do danej grupy osobowej, wykorzystał test współczynnika korelacji liniowej r – Pearsona.

Podsumowując tą część recenzji należy stwierdzić, że Pan mgr Tomasz Olejnik posiada umiejętności rozwiązania problemu badawczego, opanował metody badawcze oraz potrafi się nimi posługiwać.

3. Struktura pracy

Dokładna lektura rozprawy doktorskiej upoważnia mnie do stwierdzenia, że posiada ona wymaganą i logiczną strukturę dla tego typu prac naukowych. Zawartość rozdziałów jest przemyślana i podporządkowana tematowi pracy. Kolejność poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów układa się w logiczną sekwencję, według schematu „od ogółu do szczegółu”.

Prowadzone analizy są prawidłowe, tok rozważań jest klarowny, argumentacja przekonująca, a formułowane na podstawie wnioski są dobrze udokumentowane w literaturze przedmiotu oraz w uzyskanych wynikach badań.

W nawiązaniu do przedstawionej problematyki, przyjęta została odpowiednia struktura rozprawy doktorskiej, która obejmuje: wstęp, rozdział metodologiczny, trzy rozdziały merytoryczne, zakończenie, bibliografię, a także wykaz rysunków, tabeli i niezbędnych załączników.

W rozdziale pierwszym zawarte zostały aspekty metodologiczne badań, a wśród nich przedmiot i zakres badań, cel ich przeprowadzenia, główny problem badawczy i

problemy szczegółowe, a także hipotezy robocze oraz zastosowane metody, techniki i narzędzia badawcze. W rozdziale tym opisany został także przebieg i teren prowadzonych badań, ograniczenia, z którymi należało się zmierzyć, a także przedstawiono ocenę literatury przedmiotu.

W rozdziale drugim Autor skupił swoją uwagę na administracji, jej zadaniach oraz zarządzaniu kryzysowym i jego systemie. Rozdział ten obejmuje też wyniki analizy kluczowych pojęć związanych z otoczeniem problemu badawczego, jak również innych pojęć w kontekście występujących między nimi relacji terminologicznych i zakresu znaczeniowego. Możemy znaleźć tu też odniesienia do istoty i celu planowania cywilnego, a także jego miejsca, funkcji i charakteru w systemie zarządzania kryzysowego w Polsce. Rozdział ten stanowi analizę przygotowań, przebiegu i wdrażania procedur, planów z zakresu realizacji zadań zarządzania kryzysowego jak i współdziałania uczestników tego procesu.

Kolejny rozdział zawiera charakterystykę wybranych podmiotów uczestniczących w działaniach kryzysowych mających na celu ratowanie życia ludzkiego. Na potrzeby rozprawy Doktorant wskazał trzy podmioty ze względu na zakres realizowanych zadań. Znaczące podmioty, których obecność jest niezbędna podczas sytuacji kryzysowych, to straż pożarna policja i wojsko. W rozdziale tym przedstawił też współpracę na poziomie lokalnym pomiędzy administracją samorządową, a podmiotami ratowniczymi, w których osobiście brał udział.

W rozdziale czwartym przedstawione zostały wyniki badań, jakie Pan mgr Tomasz Olejnik przeprowadził na terenie województwa opolskiego. Zaproponował również usprawnienia jakie mogą być zastosowane w działaniach pomiędzy organami i podmiotami zarządzania kryzysowego poziomu terytorialnego tak, aby współdziałanie przynosiło jak najlepszy efekt w działaniach. Ma to szczególne znaczenie w kontekście prowadzenia ewentualnych przyszłych działań. Usprawnienia mogą również doprowadzić do minimalizacji tworzenia dokumentacji planistycznej poziomu jednostki samorządu terytorialnego – gminy.

Zwieńczenie rozprawy stanowi jej podsumowanie oraz konkluzje. Przeprowadzone badania oraz uzyskane wyniki badań dowodzą, iż cel pracy został osiągnięty, a sformułowane problemy badawcze rozwiązane. Potwierdzona została również trafność przyjętych hipotez.

Bardzo dobrze się stało, że każdy z rozdziałów zawiera konkluzje zakończone wnioskami, a całość pracy wieńczy, spis rysunków, tabel oraz załączniki. Powyższa sytuacja

umożliwia lepszą diagnostykę treści i daje możliwość uchwycenia wiele ciekawych zależności.

Można zauważyć, że w ocenie strukturalnej pracy zachowany jest logiczny ciąg wywodów. Jakość zamieszczonych tabel i rysunków nie nasuwa większych uwag krytycznych. Należy stwierdzić obecność różnorodnej literatury (bibliografia interdyscyplinarna), w tym opracowań własnych (3). Głównym literaturowym źródłem wykorzystanym w rozprawie były opracowania zwarte (101), akty prawne (17), strony internetowe (7) oraz inne dokumenty (9).

Język recenzowanej rozprawy doktorskiej jest prawidłowy, choć mojej uwadze nie umknęła kwestia kilku literówek, wprawdzie nieistotnych w bilansie dla merytorycznej oceny pracy, ale zauważalnych.

4. Ocena merytoryczna

Biorąc pod uwagę znaczenie przedstawionego wyżej problemu, wybór tematu recenzowanej pracy doktorskiej uważam za bardzo trafny i aktualny, świadczący nie tylko o zainteresowaniach Autora zarządzaniem kryzysowym, ale także istotności w zakresie bezpieczeństwa w społecznościach lokalnych.

Dysertacja stanowi uporządkowany zbiór wiedzy w zakresie systemu zarządzania kryzysowego. Rozpatrywana problematyka została przemyślana i odpowiednio przedstawiona. Doktorant dobrze uchwycił zależności i powiązania pomiędzy poszczególnymi częściami pracy. Dbą o jasność wywodów, co odzwierciedla dość dobry stopień znajomości podjętej problematyki, a także sposób jej rozumienia oraz umiejętność wykorzystania zdobytej wiedzy w praktyce działania.

W rozprawie doktorskiej zostały zaproponowane propozycje modernizacji i jednocześnie usunięcia niedociągnięć w zakresie zarządzania kryzysowego. Autor wskazuje, że istnieje konieczność kontynuowania badań w celu opracowania modelu systemu zarządzania kryzysowego, co w ocenie Recenzenta jest konieczne i potrzebne w kontekście doskonalenia systemu zarządzania kryzysowego nie tylko na poziomie województwa, ale i kraju.

Na uwagę zasługuje umiejętność krytycznego spojrzenia na omawiany problem oraz prowadzenia naukowej dyskusji z autorami cytowanych prac. Recenzowana rozprawa

porządkuje i jednocześnie w znacznym stopniu poszerza aktualny stan wiedzy oraz wskazuje kierunki i tendencje działań związanych z kwestią planowania zarządzania kryzysowego w organach i podmiotach administracji terenowej.

Nie ulega dla mnie wątpliwości, że mamy do czynienia z pracą dojrzałą, cenną poznawczo, wnoszącą nowe treści i posiadającą liczne walory zarówno w warstwie teoretycznej, jak i empirycznej.

Pod względem formalnym rozprawa została opracowana poprawnie, jej struktura odpowiada przyjętym zasadom, a treść poszczególnych rozdziałów rozmieszczona jest zgodnie z postawionymi celami. Praca stanowi logicznie ułożoną oraz spójną całość.

Można pozytywnie wypowiedzieć się o metodologicznej poziomie wiedzy Doktoranta. Szczególnie widać to przy próbach rozwiązania podejmowanych problemów badawczych i weryfikacji hipotez. Wysoko oceniam umiejętności samodzielnego prowadzenia badań mając na uwadze dobrze opanowany warsztat metodologiczny niezbędny do realizacji przedsięwzięć badawczych o takim charakterze. Ponadto świadczy również o dużej dojrzałości badawczej i umiejętności wyciągania wniosków.

Pan mgr Tomasz Olejnik nie tylko swobodnie porusza się w ramach pola badawczego po różnego typu dyskursach nie poddając się presji i autorytetowi żadnego z nich. Odmienne próbuje znaleźć cechy wspólne dotyczące planowania zarządzania kryzysowego w organach i podmiotach administracji województwa opolskiego.

Niekwestionowanym walorem pracy jest jej wymiar strukturalny i użyteczny. Szkoda, że przy powoływaniu się na literaturę w ocenie jej wartości i przydatności (myślę tu szczególnie o rozdziale pierwszym i drugim) w większości przypadku dokonywał jej opisu bez próby nawiązania szerszej dyskusji (egzegezy).

Podsumowując tą część oceny należy stwierdzić, że dysertacja ma charakter interdyscyplinarny łącząc kwestie bezpieczeństwa publicznego, zarządzania kryzysowego i społecznego, profilaktykę działań, aspekty prawne i szkoleniowe, elementy edukacji dla bezpieczeństwa oraz elementy wychowania. Interdyscyplinarność pracy niewątpliwie świadczy o jej wysokim poziomie naukowym.

5. Wnioski końcowe

Uwzględniając wymogi ustawowe jestem przekonany, że przedstawiona do oceny rozprawa doktorska Pana mgr Tomasza Olejnika w pełni spełnia wymagania stawiane tego

typu pracom. Stanowi rozwiązanie ważnego i oryginalnego problemu naukowego. Potwierdza, że Doktorant posiada znaczącą wiedzę teoretyczną i empiryczną w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie i obszarze działań dotyczących bezpieczeństwa publicznego i wewnętrznego, planowania, administracji, samorządu terytorialnego, systemu reagowania kryzysowego, procesu szkolenia obronnego, zarządzania kryzysowego w organach i podmiotach administracji terenowej.

Reasumując stwierdzam, że dysertacja doktorska obejmuje właściwie udokumentowane i przedstawione ustalenia w zakresie przyjętych celów badawczych oraz weryfikacji hipotez. W rezultacie przedstawionych ocen stwierdzam, że rozprawa spełnia warunki przewidziane przez Ustawę z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, wobec tego całość rozprawy **oceniam pozytywnie** i wnoszę o dopuszczenie Pana Tomasza Olejnika do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

W związku z opracowaniem na wysokim poziomie merytorycznym i metodologicznym rozprawy doktorskiej, której treści mają wyjątkowe walory poznawcze i użyteczne wnoszę o **wyróżnienie rozprawy doktorskiej**.

W związku z przedstawionymi argumentami proszę o przygotowanie podczas publicznej obrony odpowiedzi na następujące pytania:

1. Przy wysokiej ocenie wartości metodologicznej pracy, zabrakło mi jednego elementu, a mianowicie określenia zmiennych badawczych i ich wskaźników. Zmienne w badaniach naukowych, są próbą uszczegółowienia problemów badawczych, jakie zamierza się rozwiązać oraz hipotez, jakie pragnie się potwierdzić lub odrzucić. Natomiast wskaźniki stanowią istotny warunek poprawnie zorganizowanych ilościowych badań naukowych. **Proszę więc określić zmienne badawcze: zależne i niezależne oraz wskaźniki w stosunku do własnych badań naukowych.**
2. Zaufanie jest zasadniczym składnikiem kapitału społecznego, w tym także pojęcie to wzmacnia proces planowania zarządzania kryzysowego w organach i podmiotach administracji terenowej. **Wobec tego proszę Doktoranta o przedstawienie sposobów budowania wysokiego poziomu zaufania najważniejszych podmiotów**

biorących udział w zarządzaniu kryzysowym oraz organów administracji lokalnej w stosunku do społeczeństwa polskiego.

3. Finansowanie zadań z zakresu zarządzania kryzysowego jest jednym z podstawowych uwarunkowań jakości funkcjonowania systemu zarządzania kryzysowego na wszystkich szczeblach zarządzania i nie sposób w tym miejscu pominąć problemu finansowania zarządzania kryzysowego na szczeblu samorządowym. **Mechanizm finansowania wzbudzał i nadal wzbudza wiele zastrzeżeń.** Zwiększenie zatrudnienia w celu uzyskania większej liczby specjalistów do pełnienia całodobowych dyżurów **nie znalazło odzwierciedlenia w ustawie.** **Wydatki te samorzady muszą pokryć z własnych budżetów, a budżety powiatowe są niewystarczające.** Jest to tylko jeden z przykładów obniżania jakości funkcjonowania systemu zarządzania kryzysowego na podstawowym szczeblu zarządzania kryzysowego. **Proszę o propozycje wzmocnienia budżetów organów i podmiotów administracji terenowej w tym zakresie.**

.....